

**Konkluzje Europejskiej Komisji przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI)
w sprawie realizacji zaleceń wobec Polski podlegających procesowi tymczasowej oceny**

przyjęte przez ECRI w dniu 21 marca 2018 r. na jej 75 posiedzeniu (21-23 marca 2018 r.)¹

WSTĘP

W ramach piątej rundy monitoringowej Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) wznowiła proces tymczasowej oceny (*interim follow-up*) w odniesieniu do realizacji dwóch szczególnych zaleceń sformułowanych w każdym z raportów krajowych.

Zgodnie z dokumentem informacyjnym dotyczącym piątej rundy monitoringowej ECRI, który został przedstawiony Komitetowi Delegatów Ministrów dnia 14 listopada 2012 r.,² nie później niż dwa lata po publikacji każdego raportu ECRI zwraca się do zainteresowanego rządu z prośbą o informację na temat działań podjętych w odniesieniu do szczególnych zaleceń, które były objęte wnioskiem o priorytetową realizację.

Jednocześnie ECRI gromadzi stosowne informacje we własnym zakresie. Na ich podstawie oraz w oparciu o odpowiedź uzyskaną od rządu ECRI sporządza konkluzje na temat sposobu wykonania wydanych zaleceń.

Należy zwrócić uwagę, że wspomniane konkluzje dotyczą wyłącznie szczególnych zaleceń podlegających ocenie tymczasowej i nie mają charakteru kompleksowej analizy wszystkich aspektów walki z rasizmem i nietolerancją w danym państwie.

* * *

1. W raporcie dotyczącym Polski (piąta runda monitoringowa) opublikowanym 9 czerwca 2015 r. ECRI zaleciła władzom RP rozszerzenie mandatu Wydziału do Walki z Cyberprzestępczością w Biurze Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji w celu włączenia do niego monitoringu nielegalnych działań mających na celu podżeganie do nienawiści.

ECRI przypomina, że w momencie wydania piątego raportu władze RP zadeklarowały włączenie działań przestępczych mających na celu nawoływanie do nienawiści do zakresu kompetencji Wydziału do Walki z Cyberprzestępczością.

ECRI zwraca uwagę, że 1 grudnia 2016 r. w miejsce Wydziału do Walki z Cyberprzestępczością powołano specjalne Biuro do Walki z Cyberprzestępczością Komendy Głównej Policji. Władze poinformowały ECRI, że kompetencje nowego Biura obejmują rozmaite formy cyberprzestępczości określone w Kodeksie karnym, w tym przestępstwa nawoływania do nienawiści. Do jego kluczowych zadań należy wykrywanie, zapobieganie oraz zwalczanie cyberprzestępczości, jak również wykrywanie sprawców i wszczynanie postępowań przygotowawczych.

Ponadto w ramach Biura do Walki z Cyberprzestępczością powołano koordynatora do zwalczania przestępstw z nienawiści, a także 17 koordynatorów w jednostkach do walki z cyberprzestępczością funkcjonujących we wszystkich wojewódzkich komendach policji oraz w Komendzie Stołecznej Policji w Warszawie. Dla koordynatorów zorganizowano szkolenia poświęcone stosownym standardom międzynarodowym oraz praktycznym aspektom monitorowania i zwalczania przestępstw z nienawiści w Internecie.

Władze poinformowały też ECRI, że 17 koordynatorom powierzono zadanie prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, w tym wykrywania przestępstw z nienawiści w cyberprzestrzeni i monitorowania Internetu, w szczególności mediów społecznościowych, forów internetowych, blogów, serwisów mniejszości narodowych oraz innych stron, które mogą zawierać treści dotyczące nienawiści.

ECRI pozytywnie ocenia to proaktywne podejście i uznaje, że jej zalecenie zostało zrealizowane.

¹ Jeśli nie wskazano inaczej, wszelkie wydarzenia, które miały miejsce po dniu 9 lutego 2018 r., tj. po dacie otrzymania odpowiedzi władz polskich na wniosek ECRI o przekazanie informacji na temat działań podjętych w celu realizacji zaleceń wybranych do procesu tymczasowego przeglądu, nie zostały uwzględnione w niniejszej analizie.

² CM/Del/Dec(2012)1154/4.2.

2. W opublikowanym 9 czerwca 2015 r. raporcie na temat Polski ECRI zaleciła władzom RP przygotowanie i przedłożenie Parlamentowi projektu przepisów lub nowelizacji obowiązujących przepisów w celu zagwarantowania w polskim prawie równości i godności osób LGBT we wszystkich sferach życia.

W swym piątym raporcie ECRI wskazała, że w celu wdrożenia powyższego zalecenia władze powinny (1) znowelizować ustawę antydyskryminacyjną, dodając tożsamość płciową do chronionych cech; (2) zapewnić, by dokumenty stanu cywilnego były wydawane każdej osobie planującej zawrzeć związek małżeński lub cywilny związek partnerski w innym kraju, gdzie jest to dozwolone, bez względu na płeć przyszłego małżonka lub partnera, jak również (3) zezwolić każdej osobie chcącej zmienić płeć, imię lub nazwisko na dokonanie tego bez konieczności obalania płci zarejestrowanej przez rodziców w momencie urodzenia.

Jeśli chodzi o ustawę antydyskryminacyjną, ECRI stwierdza brak jej nowelizacji, która polegałaby na dodaniu tożsamości płciowej do cech chronionych. Ta część zalecenia nie została zatem zrealizowana.

Władze zwróciły uwagę, że ustawa antydyskryminacyjna implementuje zobowiązania Polski wynikające z kilku dyrektyw Rady UE dotyczących równości i niedyskryminacji, które nie odnoszą się do tożsamości płciowej. ECRI przypomina, że zawsze stała na stanowisku, iż przedmiotowe dyrektywy mają luki i nie zapewniają ochrony przed dyskryminacją z jakiegokolwiek przyczyny i we wszystkich dziedzinach życia. Ochronę przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną polskie ustawodawstwo zapewnia na przykład tylko w sferze zatrudnienia. Choć odpowiada to być może wymogom wspomnianych dyrektyw, w opinii ECRI podejście takie jest zbyt restrykcyjne.

W odniesieniu do dokumentów stanu cywilnego ECRI przypomina, że polskie prawo nie przewiduje możliwości zawierania małżeństw ani cywilnych związków partnerskich przez osoby tej samej płci. Władze poinformowały ECRI, że w związku z tym na mocy ustawy - Prawo o aktach stanu cywilnego nie jest możliwe wydawanie zaświadczeń o możliwości zawarcia małżeństwa osobom, które pragną zawrzeć taki związek z osobą tej samej płci za granicą, oraz że nie podjęto i nie planuje się podjęcia działań zmieniających ten stan rzeczy.

ECRI stwierdza jednak, że ta sama ustawa umożliwi wydawanie zaświadczeń o stanie cywilnym, które zawierają imię i nazwisko zainteresowanej osoby, datę i miejsce jej urodzenia, płeć, imiona rodziców oraz stan cywilny. Choć nie istnieje przepis dotyczący wykorzystania tych zaświadczeń przez pary tej samej płci w celu zawarcia małżeństwa lub cywilnego związku partnerskiego za granicą, w praktyce zaświadczenia te mogą służyć temu celowi. Jakiegokolwiek małżeństwa lub związku partnerskie osób tej samej płci zawarte za granicą nie będą w Polsce uznawane.

ECRI uznaje zatem, że cel tej części zalecenia został osiągnięty.

Odnosnie do zmiany płci oraz imienia lub nazwiska w akcie urodzenia i innych dokumentach tożsamości władze poinformowały ECRI, że na mocy art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego prawomocny wyrok w sprawie zmiany płci stanowi podstawę do zmiany płci oraz imienia lub nazwiska w akcie urodzenia danej osoby, a także do zmiany numeru PESEL. W dalszej kolejności analogicznych zmian można dokonywać w innych dokumentach. Postępowanie to wciąż jednak wymaga wniesienia pozwu przeciwko rodzicom w związku z błędnym wskazaniem przez nich płci dziecka w chwili urodzenia. Ponadto w niektórych przypadkach może pojawić się konieczność wystąpienia z pozwem przeciwko małżonkowi osoby transpłciowej (jeżeli rozwodu nie przeprowadzono wcześniej) i jej dzieciom. W ocenie ECRI wymogi te są szczególnie surowe i naruszają godność ludzką.

ECRI odnotowuje również, że projekt przepisów, o których mowa w piątym raporcie, mających na celu uproszczenie procedur zmiany płci oraz imienia lub nazwiska (ustawa o uzgodnieniu płci), został przyjęty przez Parlament we wrześniu 2015 r., lecz następnie zawetowany przez Prezydenta w październiku 2015 r., wskutek czego nie wszedł w życie. Sytuacja nie uległa więc zmianie od czasu piątego raportu ECRI.

Podsumowując, ECRI stwierdza, że jej zalecenie zostało częściowo zrealizowane.